

Bernat Dedéu: “Només retrec als espies espanyols no haver tingut la delicadesa d’explicar-nos que tot era una farsa”

El filòsof i columnista acaba de publicar **No mataràs**, un assaig breu sobre el cinquè manament ple de paral·lelismes amb Catalunya

Ot Bou Costa

El filòsof i columnista Bernat Dedéu (Barcelona, 1979) acaba de publicar *No mataràs*, un assaig breu sobre el cinquè manament que Déu transmet a Moisès al mont Sinaí. Forma part de la col·lecció que publica l'editorial Fragmenta, coordinada per Anna Punsoda. Dedéu hi reflexiona sobre l'impacte que ha tingut aquest precepte “en la configuració de la política i dels estats moderns”, i ho explica amb “una mena d'avançament distòpic que es produeix en el llibre de l'Èxode, on queda tot explicat”. Mentre medita sobre el manament, Dedéu analitza de quina manera l'Èxode funciona també com un manual sobre la política i el poder, i molt hàbilment traça un relat paral·lel –evident, però mai no explícit– amb Catalunya. En aquesta conversa, a més de l'acte de matar, hi parlem sobre el procés, sobre el retorn de la guerra a Europa i sobre la realitat virtual que entre tots hem construït per refugiar-nos.

—**Moisès és un home inofensiu que pastura cabres i de cop aprèn que ha de matar.**

—Moisès va molt bé per explicar les dues pulsions que configuren el contractualisme modern. D'una banda, una humanitat bondadosa per naturalesa, que arriba al contracte social per una necessitat més aviat utilitarista o perquè la moral es maximitzi. I, d'una altra, els qui diuen que hi arribem perquè la nostra naturalesa és depredadora. Moisès és un rousseunià, un paio que viu feliç, exiliat de la seva família, i Déu li imposa la política. La política no la triem. La política es basa en allò que no ens queda més remei que fer, i que segurament contradia les nostres normes morals.

—**Déu ensenya a Moisès que la violència no és una tria, sinó que es pressuposa.**

—Tots tenim present la iconografia de les pel·lícules de Cecil B. DeMille. Charlton Heston baixant amb les taules de la llei mentre els jueus follen i forniquen i adoren déus que no són els que els toca. En tot el procés que porta a la llei, que se suposa d'un contractualisme pacífic entre un profeta i un poble que es vol alliberar, Déu hi fa servir un llenguatge violent. No només contra els pobles enemics dels quals vol alliberar els jueus, sinó contra el seu poble. Les amenaces de mort constants que fa Déu contra la gent que estima i vol alliberar són d'una violència literal i extraordinària. A l'Èxode s'hi palesen genocidis.

—**Expliqueu el cas dels madianites. Moisès obeeix cegament, sense demanar-se per què Déu li ordena que cometi un genocidi.**

—Fins i tot hi ha situacions molt curioses en què Moisès demana a Déu una mica més de calma, de paciència amb el seu poble. Fins i tot, al final de l'Èxode, Déu encara amenaça de matar-los. Moisès acaba essent una figura mitjancera entre la ira de Déu i la creació d'un poble que no té sentiment de poble, perquè és molt feliç essent esclau. No cal ser un geni de la interpretació per veure que els jueus són com els catalans. Ja són feliços en l'esclavatge perquè més o menys els donen menjar, i els peguen una mica però prou perquè continuïn fent les piràmides.

—**Tot el llibre es presta molt a fer paral·lelismes amb Catalunya.**

—És clar. Aquest també era un llibre per a explicar per què hi ha una tradició filosòfica que incorpora d'una manera molt natural, i no bel·licista, sinó contractualista, la possibilitat d'exercir la violència. Una cosa que a Catalunya ens fa autèntic pànic. En aquells moments entranyables del Consell Assessor per a la Transició Nacional i totes aquelles punyetes amb vinagre que Artur Mas s'inventava per enganyar-nos, un dels grans consensos que hi havia sobre la Catalunya del futur és que no havia de tenir exèrcit. A tot estirar, uns mossos que ens controlessin la costa perquè no ens passessin cocaïna des de França, però res de fotre un tret. Això no, que ens espanta. Som horripilantment rosseaunians i pensem que la política és moral. És un error que encara cometem els catalans. L'operació Catalunya realment ens sorprèn.

—**No entenem que el poder és intrínsecament violència.**

—El poder només té una obligació: mantenir-se. Els catalans ens pensem que la política és qüestió de bondat, i que si som bons i raonables el món ens escoltarà. Jo penso que tenim raó, en el cas de

la independència: som un país que vol ser un estat i, votant, vol triar com s'estructura. Això, raonablement, no hi ha ningú que t'ho pugui negar. Fins i tot un senyor de Vox admetrà que Catalunya és un país. Tothom és independentista, en aquest sentit. I nosaltres tot això ens fa autèntica por, perquè la política ens espanta. Per això vivim una època en què els polítics no fan política. La política s'ha desvirtuat. A Catalunya avui dia no hi ha política. El govern fa tant com pot per comunicar i per no fer política. És un cas únic al món, és extraordinari.

—No sé si tan únic. Vós mateix dieu que els estats moderns ja s'encarreguen de la violència sense que la majoria de ciutadans hi hagin de pensar.

—Sí. Els estats moderns són un instrument a partir del qual oblidem que es mata en nom nostre. Ho diu Hobbes. És molt fàcil de llevar la vida a algú. És molt difícil de conservar vides. De fet, els estats dediquen quantitats pornogràfiques de diners a conservar i allargar la vida de les persones. Matar és molt fàcil. Però els estats amb un exèrcit al darrere són molt conscients que, tard o d'hora, les seves raons s'hauran d'imposar amb violència. Naturalitzen d'una manera històrica la seva condició violenta, encara que el ciutadà no l'exerceixi. Aquí s'ha dit sempre una frase de cunyat, que els catalans som gent de pau. Els catalans havíem estat un imperi guerrer. A Mallorca no hi vam anar a fer amics, hi vam anar a matar moros.

—Delegar la funció de matar també et garanteix una seguretat física.

—Per això la primera norma de l'estat és garantir la seguretat. L'estat garanteix la seguretat i que tu no exercitis la teva pulsio natural de matar l'altre. És com la borsa, guanya algú perquè perd algú. A la guerra ja hi ets. L'estat només la matisa. Però la guerra sempre pot tornar. També ho diu Hobbes: l'estat natural és un estat palpitant.

—L'Èxode també ensenya a fer servir el poder: dosificar el dolor, recórrer a la por...

—I a fer servir un llenguatge. Moisès, d'entrada, no té el llenguatge per a amenaçar. En l'episodi extraordinari de les plagues, que és una obra mestra de la literatura, Moisès se'n va a amenaçar els egipcis, però no sap dirigir-se al faraó. Ell no té les paraules. No sap conjugar les paraules del poder. És una situació molt divertida. Déu li diu: "Vés-hi amb el teu germà, i el teu germà ja parlarà. Només cal que portis el bastó." El bastó és l'exèrcit, l'amenaça. Fins que el faraó no cregui que realment el pots matar, no et parlarà seriosament. Fins que no entengui que el pots matar, i que pots matar els seus primogènits i el seu poble, no et deixarà escapar.

—Avui sembla que ens assemblem més al Moisès que fa de pastor tranquil, que no pas al que aprèn a lluitar i a fer servir aquest llenguatge.

—Aquest moment, a Catalunya, és molt interessant, sobretot perquè ja l'hem viscut. Vivim una espècie d'intent de post-transició, de repetició del règim del 78. De fet, a qui més interessa l'amnistia és als espanyols. Els espanyols, sobretot els socialistes, tenen un grandíol interès a amnistiar els policies que il·legalment van venir a hostiar la gent durant el referèndum. I també els interessa depurar, per dir-ho així, el seu sistema judicial, el que ara s'anomenen jutges-fatxes. Els interessa que el conflicte nacional entre Catalunya i Espanya s'oblidi per signar una espècie de voluntat de pau perpètua, perquè tothom torni a casa i accepti l'autocolonització mental. Som en aquest moment.

—D'on ens ve aquesta passió moderna pel pacifisme?

—Suposo que és una reacció prototípica a l'autocràcia. No es pot dir que Europa hagi estat un mar de pau, perquè hi ha hagut dues guerres mundials, però és rousseauniana. Davant l'ascens imparable de l'autocràcia i la possibilitat que, si guanya Trump, Putin aterri a Lloret de Mar pràcticament al cap de dos dies, Europa vol defensar que una sèrie de valors serviran per a preservar la integritat d'un territori i una manera de viure. I ho ha intentat sense una política de defensa comuna, sense prendre's seriosament el franquejament de les seves fronteres i alimentant les autocràcies que volia combatre. El cas d'Alemanya i el petroli és evident. Bona sort.

—Al principi de la guerra va semblar que tornava la idea que cal defensar la pau, però després ha anat desapareixent dels cicles informatius.

—Sí, però és que hi ha una possibilitat de guerra. Vivim una època molt semblant als anys 10 del segle passat, quan la guerra a Europa semblava una broma, fins que va deixar de ser-ho. Hi ha una possibilitat que, quan els ianquis deixin d'enviar-hi míssils, Putin entri del tot a Ucraïna. I a Putin li interessa Europa. Molt hàbilment ha anat comprant terrenys a tots els països del món, com saben perfectament a la Costa Brava. Mitja Costa Brava és plena de mafiosos russos, que no hi han anat només a fer turisme. Hi ha una colonització estrangera d'Europa que té un procés molt, molt estudiable. Això no és de franc.

—Europa es desvetlla massa tard, en relació amb el retorn de la guerra?

—Sí. Europa confiava en la fortalesa d'una unió moral que tenia conseqüències pràctiques, com la moneda. Però l'Europa com una pàtria comuna que reivindicaven els steinerians i els nostàlgics s'ha acabat, sobretot amb l'arribada del món global i d'una generació que té molt més contacte amb els tiktokers de Corea que no pas amb els intel·lectuals francesos que encara llegeixen Proust. El món s'ha fet més porós, i la guerra també. La guerra no només és el camp de batalla, són les propietats que es compren, són els interessos econòmics, és la falta d'autarquia dels països.

—A Catalunya, el 2017 i encara avui, un dels principals arguments contra la independència és que hi hauria morts.

—El famós bany de sang. Com que tots tenim el trauma del franquisme, jo també recordo haver parlat en aquell moment amb un alt càrrec espanyol i dir-li: “Escolti, hi ha la possibilitat que entrin els tancs a Barcelona?” Em va dir: “Quins tancs? Si no tenim benzina.” Els tancs que els espanyols han enviat a Ucraïna els han hagut de reparar perquè no funcionaven. La possibilitat d'una intervenció violenta a Catalunya era una de les fal·làcies que el procés va adoptar per continuar la mentida. Però no calen tancs.

—Bé, però per la Diagonal s'hi pot entrar amb metralletes.

—Sí, però va entrar la policia i es va retirar. Aquesta és la gran notícia del Primer d'Octubre, que la policia espanyola va marxar del territori català. Llevat que facis de Putin o de Netanyahu i matis tothom, no pots aturar un moviment cívic. Passa que els nostres polítics van decidir fer una cosa demencial, que és no deixar-nos jugar la partida. Tu pots jugar la partida i perdre-la perquè l'altre és més fort. Els nostres polítics van decidir que era millor no jugar-la i que ells havien de salvar el seu cul. Els pobres nanos que van fer les cartolines del Tsunami hauran de fotre el camp, mentre Puigdemont potser farà un cafè amb Salvador Illa o qui sap si mentre Oriol Junqueras farà un acte a Madrid amb el seu amic Marchena, abraçant-se i reconciliant-se.

—La por que hi hagi morts no és només un parany dels líders. Hi ha gent que en té, genuïnament.

—Jo sé què vaig veure. La nit del Primer d'Octubre vaig veure iaies de l'Eixample amb xandall sortint de casa seva per ocupar la Generalitat. Això els meus ulls ho han vist. He vist el carrer ple, el dia del referèndum, a les dues de la matinada. Va ser Puigdemont qui va decidir d'anar-se'n amb uns amics a Girona a celebrar no sé què. Qualsevol país que declari la independència ha de tenir un cert pla per a apoderar-se de les institucions i una certa força armada per a controlar les seves fronteres. I no el tenien. El dia que els catalans decideixin castigar el cinisme i la mentida manifesta dels seus líders fent-los fora i no votant-los mai més potser podrem començar a regenerar la nostra vida política, que ara mateix és inexistent.

Fotografia: Albert Salamé

—I Catalunya és a temps de fer la independència, si es desvetlla?

—Crec que la llibertat al final sempre s'acaba imposant i la nació catalana és d'una persistència exasperant per a tothom. En això sóc un liberal. El discurs llibertari, fins i tot en països dictatorials, s'acaba imposant. La Xina és un país d'estructura política comunista, però on les generacions joves viuen la tecnologia i la llibertat d'expressió d'una manera bastant semblant a la nostra. El problema és que abans que els altres et prenguin seriosament t'has d'imposar tu. És evident que Europa no mourà ni un dit fins que no vegi que la cosa va de debò. Si la primera cosa que fan els polítics catalans és pactar amb l'enemic, Europa diu: "Ja us ho fareu."

—La llibertat no sempre s'acaba imposant. Hi ha pobles que perden. Els madianites, per exemple.

—Els madianites perden perquè els aniquilen, és clar, però a nosaltres no han aconseguit aniquilar-nos. A Europa, totes les nacions del segle XIX sense estat que tenien una llengua i cultura pròpies han desaparegut. Els intents d'espanyolitzar Barcelona han estat persistents i, mira, encara parlem català. Per molt que la llengua estigui en un estat desastrós, hi ha segurament el millor sistema editorial que hem tingut durant èpoques. Hi ha una capacitat d'invenció literària molt homologable a la majoria de literatures del món. Mai no ha estat tan fàcil dir en català les coses que vulguis sense censura. El procés no només ha estat una derrota. Ha desvetllat moltes consciències polítiques, ha clarificat moltes coses. S'ha vist que teníem una molt bona idea, la independència, i que ha estat dipositada en les pitjors mans. Doncs cal mantenir la idea i donar-la a noves generacions. Per tant, que els tiktoks no us distreguin i que les sèries espanyoles no us acabin de pervertir la ment i convertir-vos en uns imbècils. El conflicte nacional ressorgirà, com ho fan tots, i la nostra responsabilitat és que, llavors, la guerra es guanyi.

—Abans parlàveu de l'operació Catalunya. Isabel Díaz Ayuso va dir que estava a favor que l'estat fes servir totes les seves eines per a protegir-se.

—Això és exactament el que pensa Pedro Sánchez. El problema és que en aquest país tenim una

memòria molt prima. El PSOE participa en el 155. Aprofita la feina bruta que li fa Rajoy de buidar de poder de la Generalitat per ara fer l'operació *Reencuentro* en una Catalunya absolutament debilitada. El PSOE fins i tot participa en l'espionatge de Pere Aragonès mentre hi negocia, que és una cosa admirable. Llavors Aragonès surt indignat, però ara tot això ja ha passat. Jo no retrec als espanyols que fossin violents. En tenien l'obligació. L'única cosa que retrec als policies i als espies espanyols és que, ja que sabien que tot era una farsa, no tinguessin la delicadesa d'explicar-nos-ho. El veí de Jordi Sànchez tard o d'hora ens hauria d'haver informat que Jordi Sànchez no volia ni fer el referèndum; que, seguint les ordres del seu cabdill, David Madí, només volia que els policies s'enduguessin les urnes per poder continuar plorant, i per continuar fent allò que va fer sempre Jordi Pujol, que era queixar-se, anar a esgarrapar a Madrid, i, amb els diners que es feien aquí, fer una miqueta de corrupció perquè tothom estigués content.

—**També parlem de la deïficació dels líders.**

—Bé, hi ha una diferència entre la fotografia d'Artur Mas obrint els braços i encarnant la voluntat d'un poble i el que explica l'Èxode, que és molt més complex. El poble deïfica els líders perquè és conscient que acabaran incomplint les normes morals més bàsiques, fins i tot les normes que defensen ells. Hi ha una diferència entre adorar Mas, Puigdemont i Junqueras per perdonar-los tota la seva llista inacabable de mentides, i permetre que els líders facin fins i tot allò que nosaltres no estaríem disposats a fer. Nosaltres, en el primer tipus de deïficació, hem estat excel·lents buscant déus. Ara hem de buscar la segona.

—**I com es busca?**

—Acceptant que, per la nostra llibertat, hem d'estar disposats a fer coses que atempten contra el nostre sistema de valors morals més bàsics. Bàsicament, perquè ho ha fet tothom. Els anglesos no van demanar permís als indígenes per construir un imperi. Isabel Díaz Ayuso té raó quan diu que un estat ha de fer servir tots els seus ressorts per sobreviure. Nosaltres hem d'aprendre a fer-ho.

—**Per dir-ho a la manera de Miquel de Palol, quan la majoria d'aquestes nacions es van alliberar no tenien el que tenim la majoria de catalans: tres àpats calents cada dia.**

—No t'ho compro. Tenim coses molt més sòlides que tres àpats calents i una vida confortable. Tenim una força física de persistència nacional i una cultura mil·lenària que són molt més fortes que tres plats a taula. Això del català i de la nostra literatura és una cosa molt seriosa. Mires què era Barcelona abans de la guerra i veus una ciutat que viu la seva catalanitat sense complexos i que la posa en contacte amb la resta del món. Quan Pau Casals porta aquí els millors músics del món i crea els seus concerts de subscripció al Palau de forma gratuïta per als obrers, aquesta ciutat és una canya. Barcelona dialoga amb Londres, amb Nova York. Té alguns dels millors artistes del món vivint als seus carrers. Per molt que ho digui gent tan intel·ligent com el Miquel, no ho compro, que vivim massa còmodes. Ho sento. Tenim una connexió massa profunda amb la nostra història per acontentar-nos amb aquest benestar. A més a més, aquest benestar de classe mitjana que abans era una excusa també es va acabant. La precarització i el no futur, per als joves, serà una realitat absoluta. A Barcelona no s'hi podrà viure.

—**Aquest pòsit de cultura mil·lenària el sentiu bategar, encara?**

—La cultura és molt important. Quan un estudiant de l'Ateneu, en comptes de perdre el temps al jardí i fer tertúlies absurdes sobre temes contemporanis, se'n va al primer pis de la nostra noble casa i agafa els articles de Sagarra, Pla, Planes, Murià o Polo, i veu què fan amb la seva llengua, i s'adona que la seva nació és un país, això és un poder, no és cap ximpleria. A mi em va passar. Em vaig fer independentista als Estats Units. Després de tenir una educació filosòfica espanyola a Catalunya, vaig començar a llegir filosofia en català de l'inici del noucentisme. El primer llibre d'Eugeni d'Ors el lleigeixo a la Biblioteca Pública de Nova York perquè m'ho diu la Mary Ann Newman.

—**Vau agafar el nacionalisme viatjant.**

—És que no vaig agafar el nacionalisme. Em vaig convertir en un català. Veníem d'una família mig

sociovergent. Vivíem gustosament colonitzats, perquè als anys noranta anàvem a sopar als Pescadors, en Maragall ens va muntar els jocs, vaig veure aquella fletxa fantàstica que passava per damunt del meu cap. Érem els reis del món, l'únic problema és que era mentida: érem un país i fèiem mans i mànigues per dissimular que ho érem. Llavors vaig arribar a Nova York, un lloc normal, on els polítics, si diuen una cosa, la fan, i si no la fan, els foten fora, i vaig llegir una sèrie de coses que no m'havien explicat. Amèrica em va fer català. Com a Bauçà, que ho explica al millor llibre de filosofia que s'ha fet a la segona meitat del segle XX, *El canvi*. Bauçà sempre diu que els catalans hauríem de ser com els americans, éssers lliures amb un exèrcit al darrere. Bé, ho diu d'una manera molt maca. "Menys arguments i més tomahawks".

—**Al final us demaneu si no ens anem suïcidant com a espècie.**

—La societat de la tècnica contemporània va ordint mecanismes de mort lenta dels éssers humans. Ens vam muntar l'entorn virtual per tenir una vida paral·lela, un avatar més simpàtic, més guapo i més enginyós que nosaltres, fins al punt que la xarxa també s'ha convertit en una guerra alternativa de la nostra vida. Si mires l'estat anímic dels éssers del segle XXI, van perdent les referències de què parlàvem abans: Europa, la llei, el país, la lluita, la guerra. Tot això es va liquant. O escumitzant, com diu Sloterdijk, que m'agrada més que Bauman. Tenim una vida d'incentius molt curts: el *tweet* del dia, la polèmica del dia, la lapidació del dia. Això és una forma d'anar-nos matant. Tenim aquesta necessitat de buscar refugi en el sexe, en les drogues, en els antidepressius, en aquesta homeopatia de mort lenta.

—**I en aquest cas també penseu que la llibertat s'acabarà imposant?**

—Sí, passa que serà una llibertat molt més condicionada. Hi ha una tendència molt curiosa a la literatura catalana, que són els autors de ciutat que busquen la resolució dels seus conflictes al camp. Novel·les escrites al barri de Gràcia per autors que la cosa més verda que han vist són els tomàquets d'Ametller Origen, i que parlen de si l'ós de la muntanya, de no sé quina bruixa. Sloterdijk té raó: busquem noves bombolles on evitar la guerra del món per reconstruir-nos.

—**Però què s'ha de reconstruir?**

—A la meua generació, per exemple, li ha passat una cosa: tots els òrgans que ens donaven sentit com a país han caigut. La Generalitat, en el sentit pujolista; Barcelona, en el sentit maragallista; l'Ateneu, en el sentit cultural; la universitat, en el sentit de la transmissió de coneixement. Tot ha caigut. Jo ho he vist caure. La Generalitat no és res. Sóc més barceloní que les benes de les ferides de Santa Eulàlia, però Barcelona s'ha tornat una cosa fastigosa, li ha passat el pitjor que li pot passar a una ciutat: és avorrida, no hi passa res, no genera cap idea, cap debat públic. L'Ateneu s'ha convertit en una mena de Tinder per a joves que no tenen res més a fer que passar la tarda allà sense llegir ni un sol llibre, o llegint-lo per accident, i, en general, un llibre equivocat. Tot això ho he vist caure. Trobo normal que la gent que ens dediquem a la cosa intel·lectual busquem nous refugis. És un moment molt interessant, i també un moment de transmissió generacional, en què tot això que hem après us ho intentem passar a vosaltres. Ho volen impedir els qui manen, convertint-vos, els *millennials*, en una gent que té la mentalitat del que ensenya el 3Cat, que evidentment és fastigós.

—**Ja que parlem de transmissió generacional, la vostra sembla tenir un problema de poca producció intel·lectual. Hi ha molts articles però no hi ha un corpus d'obra publicada consistent.**

—Sí. Això, en el meu cas personal, és producte d'una estricta covardia, perquè ja m'ha anat bé fotent els articles, que són com el sexe ràpid. Una obra filosòfica és per a maratonians, és sexe tântric. En això entono el *mea culpa*. He estat molt covard. Tampoc m'haig de morir ara. Aristòtil recorda molt sàviament que l'obra filosòfica l'has de començar a fer a partir dels quaranta o cinquanta.

—**Però en la dedicatòria del llibre dieu que serà l'últim llibre.**

—És l'últim llibre que puc escriure des d'aquest nivell de covardia i poca implicació. Tinc un

problema: això de la filosofia i de la música ho he estudiat molt bé. Llavors, tinc un sentit de la vergonya molt gran. Sóc alumne dels escolapis, tinc l'ètica cristiana molt incrustada, i crec que si no hi deixes la pell, no cal que facis una novel·leta de merda o un assaget... De tot això que hem parlat del suïcidi en podria sortir un llibre de cent cinquanta pàgines publicat a Arcàdia, que es diria *L'home pal·liatiu*, un títol fantàstic, mullacalces. M'entrevistaria en Graset, algunes noies m'enviarien missatges, i jo tindria la vanitat curada. Però això ja ho faran uns altres. Tu em dius: "Exigies valentia i no n'has tingut." És una crítica que entomo. Almenys en sóc conscient. N'hi ha que es creuen Hegel. Jo sóc molt més autotorturat i modest que no semblo.

Leticia Asenjo: "És millor no perdonar un pare que ha abusat de tu"